TIESAS SPRIEDUMS (trešā palāta)

20013. gada 24. oktobrī*

Eiropas Savienības pilsonība — LESD 20. un 21. pants — Tiesības pārvietoties un uzturēties — Dalībvalsts pilsonis — Citā dalībvalstī turpinātas studijas — Atbalsta izglītībai piešķiršana — Pastāvīgās dzīvesvietas nosacījums — Izglītības iegūšanas vieta pieteicēja dzīvesvietas valstī vai kaimiņvalstī — Ierobežots izņēmums — Pieteikuma iesniedzēja īpaši apstākļi

Lieta C-220/12

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Verwaltungsgericht Hannover* (Vācija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2012. gada 20. aprīlī un kas Tiesā reģistrēts 2012. gada 11. maijā, tiesvedībā

Andreas Ingemar Thiele Meneses

pret

Region Hannover.

TIESA (trešā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs M. Ilešičs [*M. Ilešič*], tiesneši K. G. Fernlunds [*C. G. Fernlund*], A. O'Kīfs [*A. Ó Caoimh*] (referents), K. Toadere [*C. Toader*] un E. Jarašūns [*E. Jarašiūnas*],

ģenerāladvokāte E. Šarpstone [*E. Sharpston*],

sekretāre S. Stremholma [*C. Strömholm*], administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2013. gada 21. marta tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

— *Thiele Meneses* vārdā – *R. Braun*, *Rechtsanwalt*,

— Vācijas valdības vārdā – *T. Henze* un *J. Möller*, pārstāvji,

— Dānijas valdības vārdā – *C. Thorning*, pārstāvis,

— Grieķijas valdības vārdā – *G. Papagianni*, pārstāve,

— Eiropas Komisijas vārdā – *V. Kreuschitz* un *D. Roussanov*, pārstāvji,

* Tiesvedības valoda – vācu.

ņemot vērā pēc ģenerāladvokātes uzklausīšanas pieņemto lēmumu izskatīt lietu bez ģenerāladvokāta secinājumiem,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu attiecas uz LESD 20. un 21. panta interpretāciju.

2 Šis lūgums radās tiesvedībā starp *Thiele Meneses*, Vācijas pilsoni, kas dzīvo Stambulā (Turcija), un *Region Hannover* (Hannoveres reģions) saistībā ar atbalstu izglītībai, konkrētāk, atsakot atbalstu izglītībai studijām Nīderlandē.

Atbilstošās tiesību normas

3 Federālā likuma par atbalstu izglītībai (*Bundesgesetz über individuelle Förderung der Ausbildung* (*Bundesausbildungsförderungsgesetz*)), tā 2010. gada 7. decembrī publicētajā redakcijā (*BGB1*. I, 1952. lpp.; turpmāk tekstā – "*BAföG*"), 4. pantā ar nosaukumu "Izglītība iekšzemē" ir noteikts:

4. "Neskarot 5. un 6. panta noteikumus, atbalsts izglītībai tiek piešķirts mācībām iekšzemē."

4 *BAföG* 5. panta ar nosaukumu "Izglītība ārvalstīs" redakcija ir šāda:

"1. Pastāvīgā dzīvesvieta šī likuma izpratnē ir vietā, kura ir pastāvīgo interešu centrs ne tikai uz pagaidu laku, neatkarīgi no vēlmes palikt uz pastāvīgu dzīvi; ja persona kādā vietā uzturas vienīgi ar mērķi iegūt izglītību, nav uzskatāms, ka tur būtu tās pastāvīgā dzīvesvieta.

2. Atbalsts izglītībai sniedzams ikvienam studentam, kuram valstī ir pastāvīga dzīvesvieta un kas studē kādā no mācību iestādēm, kura atrodas ārvalstīs, ja

[..]

3) students ir uzsācis vai turpina studijas vienā no Eiropas Savienības dalībvalsts vai Šveices izglītības iestādēm.

[..]"

5 *BAföG* 6. pantā ar nosaukumu "Atbalsts ārvalstīs dzīvojošiem Vācijas pilsoņiem" ir paredzēts:

"[Tiem] Vācijas pilsoņiem *Grundgesetz* [Vācijas Konstitūcijas] izpratnē, kuru pastāvīgā dzīvesvieta atrodas ārvalstīs un kuri tur vai no turienes kādā tās kaimiņzemē apmeklē izglītības iestādi, var piešķirt atbalstu izglītībai, ja to pamato īpaši konkrētā gadījuma apstākļi. Atbalsta veids un ilgums, kā arī ienākumu un īpašuma aprēķins ir nosakāmi atbilstoši konkrētajiem apstākļiem uzturēšanās valstī."

6 *BAföG* 16. pants ar nosaukumu "Izglītības atbalsta ilgums ārvalstīs" ir formulēts šādi:

"1. Saistībā ar izglītību ārzemēs 5. panta 2. punkta 1. apakšpunkta vai 5. punkta nozīmē atbalstu izglītībai sniedz, lielākais, uz vienu gadu.

[..]

3. 5. panta 2. punkta 2. un 3. apakšpunktā paredzētajos gadījumos atbalsts izglītībai tiek sniegts bez 1. un 2. punktā minētā termiņa ierobežojuma, tomēr 5. panta 2. punkta 3. apakšpunktā paredzētajos gadījumos šā atbalsta ilgums pārsniedz vienu gadu tikai tad, ja, sākot uzturēšanos ārvalstīs pēc 2007. gada 31. decembra, studenta pastāvīgā dzīvesvieta Vācijā ir bijusi jau vismaz trīs gadus."

7 *BAföG* 6. pants ir papildināts ar Vispārīgiem noteikumiem par *BAföG* (*Allgemeine Verwaltungsvorschrift zum Bundesausbildungsförderungsgesetz*, turpmāk tekstā – "*BAföGVwV*"), kuros ir paredzēts:

"6.0.1.
[..]

Vispārīgi un atšķirībā no studijām Vācijā atbalstu izglītībai nepiešķir studijām ārvalstīs.

6.0.2.
Studentam primāri ir jāizmanto uzturēšanās valstī paredzētais atbalsts izglītībai.

[..]

6.0.10.
[..]

Studenti ar pastāvīgo dzīvesvietu citā valstī primāri ir jāvirza studēt Vācijas teritorijā.

6.0.12.
Tādu studentu gadījumā, kuru vajadzības ir noteiktas saskaņā ar 13. pantu, neiespējamība turpināt studijas Vācijā var izrietēt no:

a) studenta personības, piemēram, ja students ir slims vai tam ir kāda invaliditāte un viņam ir vajadzīga vecāku vai tuvu ģimenes locekļu palīdzība, vai viņš ir jāizmitina ģimenē ārvalstīs;

b) viņa apkārt esošajiem tuviem ģimenes locekļiem, piemēram, studenta vecāki vai tuvi ģimenes locekļi ir slimi, tiem ir kāda invaliditāte vai tie ir vārgi un tādēļ tiem ir nepieciešama klātbūtne, lai tos aprūpētu;

c) iemesliem, kas saistīti ar studijām, – students uzturēšanās valstī apmeklē vācu izglītības iestādi, kas pēc tās pieejamības nosacījumiem, būtības, piedāvātā mācību satura, kā arī diploma studiju beigās atbilst atbilstošām izglītības iestādēm Vācijā [..];

d) saimnieciskiem apsvērumiem, piemēram, tā kā studenta vai studentes vecāki paši studiju laikā atrodas grūtā un neparedzamā finansiālā situācijā un var pretendēt uz iztikas pabalstu atbilstoši Federālā sociālās labklājības likuma [*Bundessozialhilfegesetz*] 119. pantam [..], un ka tādējādi studiju pārtraukšana ārvalstīs vai to turpināšana Vācijas teritorijā būtu neizbēgama;

e) ģimenes saitēm ar kādu no 6.0.5. punktā minētajām personu grupām, ja šīs personas ir pārcēlušās uz citu valsti pēc darba devēja norādījuma vai iniciatīvas."

Pamatlieta un prejudiciālais jautājums

8 No iesniedzējtiesas lēmuma izriet, ka *Thiele Meneses*, 1989. gadā Brazīlijā dzimušā Vācijas pilsoņa, pastāvīgā dzīvesvieta ir Stambulā, kur dzīvo viņa vecāki.

9 Viņš apmeklēja vācu skolas Stambulā (no 2001. līdz 2004. gadam), Barselonā (no 2004. līdz 2007. gadam) un tad atkal Stambulā (no 2007. līdz 2009. gadam). 2009. gada jūnijā viņš ieguva apstiprinājumu par vidējo izglītību ("Abitur"). Prasītājs pamatlietā uzturējās Dienvidamerikā no 2009. gada jūnija līdz 2010. gada aprīlim, kur tostarp izgāja trīs mēnešu ilgu praksi Santjago (Čīle). 2010. gada vasaras semestrī viņš uzsāka tiesību zinātņu studijas Vircburgas Universitātē (Vācija).

10 2010./2011. gada ziemas semestrī *Thiele Meneses* nomainīja universitāti un uzsāka tiesību zinātņu studijas Māstrihtas Universitātē (Nīderlande), kur viņš nodibināja vēl vienu dzīvesvietu.

11 2010. gada 11. augustā prasītājs pamatlietā lūdza *Region Hannover* piešķirt atbalstu izglītībai studijām Māstrihtas Universitātē.

12 Ar 2010. gada 12. oktobra lēmumu *Region Hannover* šo lūgumu noraidīja, pamatojot, ka Vācijas pilsoņiem ar pastāvīgo dzīvesvietu ārvalstīs atbalstu izglītībai saskaņā ar *BAföG* 6. pantu var piešķirt tikai īpašos gadījumos. Šāds gadījums *Region Hannover* skatījumā neesot prasītāja pamatlietā gadījums.

13 2010. gada 15. novembrī *Thiele Meneses* cēla prasību par šo lēmumu *Verwaltungsgericht Hannover*, norādot, ka atteikums viņam piešķirt atbalstu izglītībai ir pretrunā tiesībām uz brīvu pārvietošanos, kas tam garantētas ar LESD 20. un 21. pantu tiktāl, ciktāl viņa pastāvīgā dzīvesvieta ir Turcijā, un saskaņā ar *BAföG* tam atbalstu var piešķirt tikai tad, ja viņš turpina savas studijas Vācijā, un šie noteikumi neierobežo viņa pamatbrīvības, kas paredzētas LESD.

14 Iesniedzējtiesa šaubās par tādas valsts tiesību normas kā *BAföG* 5. un 6. panta saderīgumu ar LESD 20. un 21. pantu. Tās skatījumā, ierobežojot tiesības uz atbalstu izglītībai ārvalstīs tikai Vācijas pilsoņiem ar pastāvīgo dzīvesvietu Vācijā, šīs tiesību normas nelabvēlīgi ietekmē noteiktu Savienības pilsoņu grupu, kuriem ierastā dzīvesvieta pirms studiju uzsākšanas ir kādā citā dalībvalstī, nevis Vācijas Federatīvajā Republikā. *BAföG* 5. panta 2. punkta pirmā teikuma 3. apakšpunkts rada pamatu Vācijas pilsonim, kura pastāvīgā dzīvesvieta ir ārpus Vācijas, bet ne obligāti Eiropas Savienībā, atturēties doties kādu citu dalībvalsti, nevis Vācijas Federatīvo Republiku, lai tur uzsāktu un turpinātu studijas.

15 Iesniedzējtiesas skatījumā šis trūkums tikai daļēji tiek kompensēts ar *BAföG* 6. panta atrodamo papildu tiesību normu, jo to nepiemēro visiem studiju virzieniem visās dalībvalstīs, bet gan tikai atbalsta pieteicēja dzīvesvietas valstī un tās kaimiņvalstīs. Turklāt *BAföG* 6. pants nerada nekādas tiesības uz atbalstu, jo to piešķir tikai īpašos apstākļos un atbilstoši *Region Hannover* novērtējumam. Tātad arī *BAföG* 6. pants ir pamats, lai Savienības pilsoni ar pastāvīgo dzīvesvietu ārvalstīs atturētu pēc savas izvēles doties uz kādu no dalībvalstīm un tur uzsākt un turpināt studijas.

16 Šādos apstākļos *Verwaltungsgericht Hannover* nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādu prejudiciālu jautājumu:

"Vai ar LESD 20. un 21. pantu Savienības pilsonim piešķirtajai pārvietošanās un uzturēšanās brīvībai ir pretrunā tāds valsts tiesiskais regulējums, atbilstoši kuram Vācijas pilsoņiem, kuru pastāvīgā dzīvesvieta atrodas ārpus Vācijas Federatīvās Republikas, atbalsts izglītībai mācībām kādā citā Eiropas Savienības dalībvalstī esošā izglītības iestādē var tikt piešķirts tikai tad, ja šī izglītības iestāde atrodas pastāvīgās dzīvesvietas valstī vai tās kaimiņvalstī un turklāt šī atbalsta piešķiršanu pamato īpaši konkrētā gadījuma apstākļi?"

Par prejudiciālo jautājumu

17 Uzdodama savu jautājumu, iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai LESD 20. un 21. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka ar tiem netiek pieļauts tāds minētais valsts tiesiskais regulējums kā pamatlietā, kurā principā atbalsta izglītībai studijām citā dalībvalstī piešķiršana tiek pakārtota vienam vienīgam

nosacījumam par pastāvīgo dzīvesvietu šī tiesiskā regulējuma izpratnē valsts teritorijā un, ja pieteicējs ir pilsonis, kura pastāvīgās dzīvesvietas nav šajā teritorijā, šāds atbalsts izglītībai ārvalstīs tiek piešķirts tikai studijām pieteicēja dzīvesvietas valstī vai tās kaimiņvalstī, turklāt tikai tad, ja to pamato īpaši apstākļi.

18 Vispirms jāatgādina, ka, tā kā Vācijas pilsonim *Thiele Meneses* saskaņā ar LESD 20. panta 1. punktu ir Savienības pilsoņu statuss, tātad līdz ar to viņš – attiecīgajā gadījumā arī pret izcelsmes dalībvalsti – var pamatoties uz tiesībām, kas izriet no šāda statusa (2006. gada 26. oktobra spriedums lietā C-192/05 *Tas-Hagen* un *Tas*, Krājums, I-10451. lpp., 19. punkts; 2007. gada 23. oktobra spriedums apvienotajās lietās C-11/06 un C-12/06 *Morgan* un *Bucher*, Krājums, I-9161. lpp., 22. punkts, kā arī 2013. gada 18. jūlija spriedums apvienotajās lietās C-523/11 un C-585/11 *Prinz* un *Seeberger*, 23. punkts un tajā minētā judikatūra).

19 Kā to Tiesa jau vairākkārt spriedusi, Eiropas Savienības pilsoņa statuss ir dalībvalstu pilsoņu pamatstatuss, kas tiem no šiem pilsoņiem, kuri atrodas tajā pašā situācijā, neatkarīgi no viņu pilsonības un neņemot vērā izņēmumus, kas šajā sakarā ir īpaši paredzēti, Līguma *ratione materiae* piemērošanas jomā ļauj saņemt tādu pašu tiesisku attieksmi (2002. gada 11. jūlija spriedums lietā C-224/98 *D'Hoop*, *Recueil*, I-6191. lpp., 28. punkts; 2013. gada 21. februāra spriedums lietā C-46/12 *N.*, 27. punkts, kā arī iepriekš minētais spriedums apvienotajās lietās *Prinz* un *Seeberger*, 24. punkts un tajā minētā judikatūra).

20 Starp tām situācijām, kas ietilpst Savienības *ratione materiae* tiesību piemērošanas jomā, ir situācijas, kuras ir saistītas ar Līgumā garantēto pamatbrīvību izmantošanu, tostarp tās, kas ir saistītas ar LESD 21. pantā paredzēto pārvietošanās un uzturēšanās brīvību dalībvalstu teritorijā (iepriekš minētais spriedums apvienotajās lietās *Morgan* un *Bucher*, 23. punkts, kā arī iepriekš minētais spriedums apvienotajās lietās *Prinz* un *Seeberger*, 25. punkts un tajā minētā judikatūra).

21 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka, lai gan dalībvalstīm saskaņā ar LESD 165. panta 1. punktu ir kompetence saistībā ar izglītības saturu un attiecīgo izglītības sistēmu organizāciju, tām šī kompetence ir jāīsteno, ievērojot Savienības tiesības, tostarp Līguma tiesību normas par pārvietošanās un uzturēšanās brīvību dalībvalstu teritorijā, kas ikvienam Savienības pilsonim ir paredzēta LESD 21. panta 1. punktā (iepriekš minētais spriedums apvienotajās lietās *Morgan* un *Bucher*, 24. punkts, kā arī iepriekš minētais spriedums apvienotajās lietās *Prinz* un *Seeberger*, 26. punkts un tajā minētā judikatūra).

22 Turklāt arī jānorāda, ka tāds valsts tiesiskais regulējums, kas ir nelabvēlīgs noteiktiem valsts pilsoņiem tikai tādēļ, ka viņi ir izmantojuši savas tiesības brīvi pārvietoties un uzturēties citā dalībvalstī, ir LESD 21. panta 1. punktā ikvienam Savienības pilsonim atzīto brīvību ierobežojums (2006. gada 18. jūlija spriedums lietā C-406/04 *De Cuyper*, Krājums, I-6947. lpp., 39. punkts; iepriekš minētais spriedums apvienotajās lietās *Morgan* un *Bucher*, 25. punkts, kā arī iepriekš minētais spriedums apvienotajās lietās *Prinz* un *Seeberger*, 27. punkts).

23 Faktiski Līgumā saistībā ar Savienības pilsoņu brīvu pārvietošanos piedāvātās iespējas nevarētu tikt efektīvi izmantotas, ja dalībvalsts pilsonim varētu tikt liegts tās izmantot tādu šķēršļu dēļ, kurus viņa dzīvošanai uzņemošajā citā dalībvalstī rada viņa izcelsmes valsts tiesiskais regulējums, sodot viņu par šo tiesību izmantošanu (iepriekš minētais spriedums lietā *D'Hoop*, 31. punkts; 2004. gada 29. aprīļa spriedums lietā C-224/02 *Pusa*, Krājums, I-5763. lpp., 19. punkts; iepriekš minētais spriedums apvienotajās lietās *Morgan* un *Bucher*, 26. punkts, kā arī iepriekš minētais spriedums apvienotajās lietās *Prinz* un *Seeberger*, 28. punkts).

24 Šis apsvērums, ņemot vērā LESD 6. panta e) punkta un 165. panta 2. punkta otrā ievilkuma mērķus, proti, tostarp veicināt studentu un mācībspēku mobilitāti, ir īpaši svarīgs izglītības jomā (skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *D'Hoop*, 32. punkts; 2005. gada 7. jūlija spriedumu lietā C-147/03

Komisija/Austrija, Krājums, I-5969. lpp., 44. punkts; iepriekš minēto spriedumu apvienotajās lietās *Morgan* un *Bucher*, 27. punkts, kā arī iepriekš minēto spriedumu apvienotajās lietās *Prinz* un *Seeberger*, 29. punkts).

25 Šai sakarā jāatgādina, ka Savienības tiesībās dalībvalstīm nav noteikts pienākums paredzēt atbalstu izglītībai, lai apgūtu studiju programmu citā dalībvalstī. Tomēr, ja dalībvalsts ir paredzējusi atbalsta izglītībai sistēmu, kas studentiem ļauj šādu atbalstu saņemt gadījumos, kad tie studē citā dalībvalstī, tad tai ir jānodrošina, lai šāda atbalsta piešķiršanas noteikumi neradītu nepamatotu minēto tiesību brīvi pārvietoties un uzturēties citu dalībvalstu teritorijā ierobežojumu (iepriekš minētais spriedums apvienotajās lietās *Morgan* un *Bucher*, 28. punkts, kā arī iepriekš minētais spriedums apvienotajās lietās *Prinz* un *Seeberger*, 30. punkts).

26 Šajā gadījumā ir skaidrs, ka prasītājs pamatlietā, kuram pastāvīgā dzīvesvieta *BAföG* izpratnē vienmēr bijusi Turcijā, savas studijas tiesību zinātnēs ir uzsācis Vācijā, pēc tam, pēc viena semestra, viņš nomainīja universitāti, lai turpinātu studijas Nīderlandē. No lietas materiāliem arī izriet, ka minētais prasītājs nevēlējās studēt nedz Turcijā, nedz kaimiņvalstī un ka atbilstoši *Region Hannover* vērtējumam nekāds personisks iemesls nepamatojot atbalsta izglītībai ārvalstīs piešķiršanu.

27 Ir jāsecina, ka pastāvīgās dzīvesvietas nosacījums, kas paredzēts *BAföG* 5. panta 2. punktā, lai arī tas bez izšķirības tiek piemērots kā Vācijas pilsoņiem, tā citiem Savienības pilsoņiem, ir visiem Savienības pilsoņiem saskaņā ar LESD 21. pantu noteiktās pārvietošanās un uzturēšanās brīvības ierobežojums (šajā ziņā skat. iepriekš minēto spriedumu apvienotajās lietās *Prinz* un *Seeberger*, 31. punkts). Šādu ierobežojumu neskar fakts, ka tādā tiesiskajā regulējumā kā pamatlietā minētais – *BAföG* 6. pantā – iespēja valstu pilsoņiem atkāpties no šī nosacījuma īpašos, precīzi definētos gadījuma apstākļos neļauj šiem pilsoņiem pilnībā izmantot savas tiesības brīvi pārvietoties un uzturēties.

28 Šāds tiesiskais regulējums Savienības pilsoņus, ņemot vērā ietekmi, kāda šīs brīvības izmantošanai var būt uz tiesībām saņemt atbalstu izglītībai, var atturēt izmantot savu brīvību pārvietoties un uzturēties citā dalībvalstī (iepriekš minētais spriedums apvienotajās lietās *Prinz* un *Seeberger*, 32. punkts).

29 No tāda tiesiskā regulējuma kā pamatlietā izrietošs ierobežojums no Savienības tiesību aktu skatupunkta var tikt attaisnots vienīgi tad, ja tas ir pamatots ar objektīviem vispārējo interešu apsvērumiem, kas nav atkarīgi no skarto personu pilsonības, un ir samērīgs ar mērķi, ko ar valsts tiesībām leģitīmi ir gribēts sasniegt (skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *De Cuyper*, 40. punkts; iepriekš minēto spriedumu apvienotajās lietās *Morgan* un *Bucher*, 33. punkts, kā arī iepriekš minēto spriedumu apvienotajās lietās *Prinz* un *Seeberger*, 33. punkts). No Tiesas judikatūras izriet, ka pasākums ir samērīgs tad, ja tas ir piemērots izvirzītā mērķa sasniegšanai un nepārsniedz šī mērķa sasniegšanai nepieciešamo (iepriekš minētais spriedums lietā *De Cuyper*, 42. punkts; iepriekš minētais spriedums apvienotajās lietās *Morgan* un *Bucher*, 33. punkts, kā arī iepriekš minētais spriedums apvienotajās lietās *Prinz* un *Seeberger*, 33. punkts).

30 Tiesai iesniegtie apsvērumi ar mērķi pamatot šī sprieduma 27. punktā minēto pamatojumu ir jāizvērtē, ņemot vērā iepriekšējā punktā atgādināto judikatūru.

31 Vācijas valdības skatījumā, lai arī pastāv brīvību pārvietoties un uzturēties ierobežojums, *BAföG* noteikumi ir pamatoti ar objektīviem vispārējo interešu apsvērumiem. Šajā sakarā Vācijas pilsonis neatkarīgi no tā, vai viņš dzīvo Vācijā vai ārvalstīs, pirmām kārtām, saistībā ar atbalstu izglītībai atbilstoši *BAföG* tiks virzīts uz studijām valsts teritorijā. Tā šīs valdības skatījumā valsts tiesiskais regulējums ļauj finansēt studijas ārpus Vācijas Federatīvās Republikas izņēmuma kārtā gadījumā, kad loģiski nav iedomājams studijas turpināt šajā dalībvalstī, un tikai pieteicēja dzīvesvietas valstī vai tās kaimiņvalstī. Tādējādi *BAföG* 6. panta izņēmums esot jāpiemēro šauri, un tā mērķis neesot radīt vispārēju sistēmu to Vācijas pilsoņu studiju finansēšanai, kuru pastāvīgā dzīvesvieta ir ārvalstīs. Turklāt Vācijas valdība atgādina, ka piesaistes pie valsts teritorijas kritērijs tik un tā paliek nosacījums tam, lai piešķirtu atbalstu izglītībai saskaņā ar *BAföG*.

32 Tā Vācijas valdība norāda, ka valsts tiesisko regulējumu var pamatot ar trim mērķiem: mērķi nodrošināt minimālo integrēšanās līmeni starp atbalsta pieteicēju un atbalstu piešķirošo valsti, saimniecisko mērķi izvairīties no pārmērīga sloga un saglabāt valsts sistēmu par līdzi ņemamu atbalstu izglītībai, kā arī mērķi veicināt studentu pārrobežu mobilitāti.

33 Pirmkārt, šī valdība uzskata, ka *BAföG* tiesiskā ietvara mērķis ir nodrošināt minimālu integrēšanās minimumu starp atbalsta pieteicēju un atbalstu piešķirošo valsti.

34 Šajā sakarā ir jākonstatē, ka gan studentu integrācijas veicināšana, gan vēlme nodrošināt saikni starp attiecīgās dalībvalsts sabiedrību un tāda pakalpojuma saņēmēju kā pamata lietā patiešām var būt objektīvi vispārējo interešu apsvērumi, kas pamato faktu, ka šāda pakalpojuma piešķiršanas nosacījumi var ietekmēt [Eiropas] Savienības pilsoņu brīvu pārvietošanos (pēc analoģijas skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *D'Hoop*, 38. punkts; iepriekš minēto spriedumu *Tas-Hagen* un *Tas*, 35. punkts; 2008. gada 22. maija spriedumu lietā C-499/06 *Nerkowska*, Krājums, I-3993. lpp., 37. punkts, kā arī 2009. gada 1. oktobra spriedumu C-103/08 *Gottwald*, Krājums, I-9117. lpp., 32. punkts).

35 Tiesa ir atzinusi, ka var būt leģitīmi, ka dalībvalsts, lai izvairītos no tā, ka atbalsts, ar kuru tiek segtas studentu no citām dalībvalstīm uzturēšanās izmaksas, kļūst par pārmērīgu slogu, kuram var būt sekas uz kopējo atbalsta apjomu, ko var piešķirt šī valsts, šādu atbalstu piešķir vienīgi studentiem, kuri ir pierādījuši noteiktu integrācijas pakāpi minētās dalībvalsts sabiedrībā, un ka, ja pastāv risks, ka dalībvalstij ir jāsedz šāds nesamērīgs slogs, tad principā līdzīgi apsvērumi var tikt attiecināti uz tās piešķirtajiem atbalstiem izglītībai studentiem, kuri vēlas studēt citās dalībvalstīs (2005. gada 15. marta spriedums C-209/03 *Bidar*, Krājums, I-2119. lpp., 56. un 57. punkts; iepriekš minētais spriedums apvienotajās lietās *Morgan* un *Bucher*, 43. un 44. punkts, kā arī iepriekš minētais spriedums apvienotajās lietās *Prinz* un *Seeberger*, 36. punkts).

36 Katrā ziņā saskaņā ar minēto judikatūru dalībvalsts pieprasītie pierādījumi par faktiskās integrācijas saiknes pastāvēšanu nevar būt pārāk izslēdzoši, nosakot pārmērīgas privilēģijas saistībā ar elementu, kas nav obligāti reprezentatīvs reālās un faktiskās saiknes starp pieteicēju un dalībvalsti ziņā, izslēdzot jebkuru citu reprezentatīvu elementu (iepriekš minētais spriedums lietā *D'Hoop*, 39. punkts; 2011. gada 21. jūlija spriedums lietā C-503/09 *Stewart*, Krājums, I-6497. lpp., 95. punkts; iepriekš minētais 2012. gada 4. oktobra spriedums lietā C-75/11 Komisija/Austrija, Krājums, 62. punkts; 2013. gada 20. jūnija spriedums lietā C-20/12 *Giersch* u.c., 76. punkts; kā arī iepriekš minētais spriedums apvienotajās lietās *Prinz* un *Seeberger*, 37. punkts).

37 Attiecībā uz to, cik lielā mērā pakalpojuma saņēmējs ir saistīts ar attiecīgās dalībvalsts sabiedrību, Tiesa jau ir lēmusi saistībā ar pakalpojumiem, kurus neregulē Savienības tiesības, kādi ir arī pamata lietā, ka dalībvalstīm ir plaša rīcības brīvība, izlemjot, kādi kritēriji izmantojami, novērtējot šādu saikni (šajā ziņā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Tas-Hagen* un *Tas*, 36. punkts, kā arī iepriekš minēto spriedumu lietā *Gottwald*, 34. punkts).

38 Šai sakarā Tiesa katrā ziņā jau ir konstatējusi, ka vienīgi pastāvīgās dzīvesvietas nosacījums, par kādu ir runa pamattiesvedībā, rada risku, ka attiecīgais atbalsts netiks piešķirts studentiem, kuriem, kaut viņi nav uzturējušies Vācijā nepārtraukti trīs gadus tieši pirms studiju sākšanas ārvalstīs, tomēr ir pietiekamas saiknes ar Vācijas sabiedrību. Tā tas varētu būt tostarp saistībā ar attiecīgās valsts pilsonību, ja viņš šajā valstī ir mācījies, kā arī citu faktoru, tostarp tādu kā viņa ģimene, darbs, valodu prasme vai citu sociālu vai ekonomisku saikņu pastāvēšana, dēļ (šajā ziņā skat. iepriekš minēto spriedumu apvienotajās lietās *Prinz* un *Seeberger*, 38. punkts).

39 Šajā gadījumā *BAföG* 6. pants pieļauj atkāpties ar nosacījumu par nepārtrauktu triju gadu ilgu uzturēšanos Vācijā saistībā ar Vācijas pilsoņiem, kuriem patstāvīgā dzīvesvieta ir ārvalstīs. Katrā ziņā Vācijas valdība savos Tiesai iesniegtajos apsvērumos un tiesas sēdē ir norādījusi, ka *BAföG* 6. pantā paredzētais izņēmums ir jāinterpretē šauri un tam ir izņēmuma raksturs. Šajā sakarā tā norāda, ka šis 6. pants, ko papildina *BAföGVwV*, ir piemērojams tikai gadījumos, kad atbalsta izglītībai pieteicēji nav

spējīgi sekot studijām Vācijā. *BAföGVwV* tostarp attiecoties uz pieteicēja slimību, invaliditāti vai pieteicēja vecāku slimību vai invaliditāti, kuriem nepieciešama aprūpe, kā arī citiem iemesliem, kas saistīti ar studiju līdzvērtīgumu vai pieteicēja vecāku finansiālo stāvokli.

40 Izskatās, ka šo izņēmumu piemērošana nekādā veidā nav atkarīga no saiknes starp atbalsta pieteicēju un Vācijas sabiedrību. Tādējādi tie ļauj kalpot integrācijas mērķim, uz ko atsaucās Vācijas valdība. Šajos apstākļos pastāvīgās dzīvesvietas nosacījums pamatlietā vienlaicīgi ir pārāk ekskluzīvs un atkarīgs no nejaušības, nepamatoti svarīgu nozīmi piešķirot elementam, kas obligāti nav vērojams integrācijas dalībvalsts sabiedrībā pakāpē atbalsta pieprasīšanas brīdī. Tādēļ tāds valsts tiesiskais regulējums kā pamatlietā nevar tikt uzskatīts par samērīgu ar minēto integrēšanas mērķi.

41 Tāpēc iesniedzējtiesai, kura vienīgā ir kompetenta izvērtēt faktus, piekrīt novērtēt iespējamo saikni starp prasītāju pamatlietā un Vācijas Federatīvo Republiku tiktāl, ciktāl *Thiele Meneses*, Brazīlijā dzimušais Vācijas pilsonis, nekad nav dzīvojis Vācijā, bet ir pabeidzis vācu skolas Spānijā un Turcijā.

42 Otrkārt, Vācijas valdība norāda, ka apskatāmās *BAföG* normas kalpo mērķim izvairīties no tā, ka atbalstu piešķirošajai valstij ir nesamērīgs slogs, kas nodrošina valsts sistēmas par līdzi ņemamu atbalstu izglītībai uzturēšanu. Tās skatījumā izsargāšanās no pārmērīga sloga un valsts sistēmas par līdzi ņemamu atbalstu izglītībai uzturēšana ir vispārējo interešu mērķi, kas var pamatot LESD 20. un 21. pantā nostiprināto pamatbrīvību ierobežošanu.

43 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka, kaut arī budžetāri apsvērumi var būt dalībvalsts sociālās politikas izvēles pamatā un ietekmēt sociālās aizsardzības pasākumu, ko tā vēlas pieņemt, raksturu vai apjomu, tie tomēr paši par sevi neveido mērķi, uz kura sasniegšanu šī politika ir vērsta, un tādējādi nevar attaisnot migrējošu darba ņēmēju diskrimināciju (šajā ziņā skat. 2003. gada 20. marta spriedumu lietā C-187/00 *Kutz-Bauer*, *Recueil*, I-2741. lpp., 59. punkts, un 2005. gada 10. marta spriedumu lietā C-196/02 *Nikoloudi*, *Recueil*, I-1789. lpp., 53. punkts). Tikai un vienīgi saimnieciskas dabas apsvērumi nevar būt primāri vispārējo interešu apsvērumi, kas varētu pamatot Līgumā garantētās pamatbrīvības ierobežojumu (skat. pēc analoģijas 2005. gada 17. marta spriedumu lietā C-109/04 *Kranemann*, Krājums, I-2421. lpp., 34. punkts un tajā minētā judikatūra, kā arī 2010. gada 11. marta spriedumu lietā C-384/08 *Attanasio Group*, Krājums, I-2055. lpp., 55. punkts).

44 No tā izriet, ka tīri saimniecisks mērķis, ko min Vācijas valdība, nevar tikt uzskatīts par vienu no obligātiem vispārējo interešu apsvērumiem, kas objektīvi pamato apskatāmo tiesisko regulējumu.

45 Turklāt Vācijas valdība tiesas sēdē arī norādīja, ka šis saimnieciskais mērķis kalpo citam, proti, integrācijas mērķim, un tādējādi sliecas nodrošināt, lai atbalstu izglītībai saņem tikai tie pieteicēji, kuri pierāda pietiekamu saikni ar atbalstu piešķirošo valsti. Tādēļ šis mērķis kalpo citam mērķim, kas nav saimniecisks, proti, pamatot pamatbrīvību ierobežojumu.

46 Tiesa šī sprieduma 40. punktā jau ir konstatējusi, ka katrā ziņā pastāvīgās dzīvesvietas nosacījums, neskatoties uz tā šauriem ierobežojumiem, vienlaicīgi ir pārāk vispārīgs un ekskluzīvs. Šis pārvietošanās un uzturēšanās brīvības ierobežojums tādēļ nevar tikt uzskatīts par samērīgu ar sasniedzamo saimniecisko mērķi, kā to uzskata Vācijas valdība.

47 Treškārt, tās skatījumā valsts tiesiskā regulējuma mērķis ir veicināt mobilitāti izglītības jomā. Tā aplūkojamais tiesiskais regulējums pamatlietā varētu mudināt tos studentus, kas vēlas studēt vienīgi Vācijā, doties studēt uz ārvalstīm, un no šādas mobilitātes gūtu labumu arī Vācijas darba tirgus, jo, ņemot vērā pastāvīgo dzīvesvietu Vācijā, prasība būtu atgriezties atbalstu piešķirošajā valstī. Gluži otrādi, atbalsta pieteicējs, kas dzīvo ārvalstīs un kurš vēlas studēt kādā citā valodā citā dalībvalstī, nebūtu motivēts atgriezties Vācijas darba tirgū. *BAföG* paredzētie pasākumi tādējādi ļauj sasniegt šos mērķus un nepārsniedz to, kas vajadzīgs to sasniegšanai.

48 Šajā sakarā Tiesa jau pamatoti ir nospriedusi, ka mērķis sekmēt studentu mobilitāti ir vispārējo interešu mērķis un ir daļa no rīcības, kas LESD 165. pantā ir uzticēta Savienībai izglītības, arodmācību, jaunatnes un sporta politikas jomā, un mobilitāte izglītībā un apmācībā ir personu pārvietošanās brīvības neatņemama daļa un viens no galvenajiem Savienības rīcības mērķiem (skat. 2012. gada 14. jūnija spriedumu lietā C-542/09 Komisija/Nīderlande, 71. punkts).

49 Šajā kontekstā pamatojums, kas saistīts ar studentu mobilitātes veicināšanu, var būt viens no primāriem vispārējo interešu apsvērumiem, kas attaisno tādu ierobežojumu kā šajā lietā minētais. Tomēr, kā ir norādīts šī sprieduma 29. punktā, tiesiskais regulējums, kas var ierobežot Līgumā garantēto pamatbrīvību – tādu kā Savienības pilsoņu brīvu pārvietošanās un uzturēšanās –, var būt pamatots tikai tad, ja tas ir piemērots, lai nodrošinātu leģitīma mērķa sasniegšanu, un nepārsniedz to, kas ir vajadzīgs tā sasniegšanai (skat. iepriekš minēto spriedumu lietā Komisija/Nīderlande, 73. punkts).

50 Katrā ziņā Tiesa jau šī sprieduma 40. punktā ir secinājusi, ka tāds tiesiskais regulējums kā pamatlietā minētais vienlaicīgi ir pārāk vispārīgs un ekskluzīvs un tādēļ nav uzskatāms par samērīgu, jo tajā priekšroka ir dota elementam, kas nebūt nav vienīgais, kurš norāda uz patieso starp attiecīgo personu un minēto dalībvalsti esošās saiknes pakāpi (šajā ziņā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā Komisija/Nīderlande, 86. punkts).

51 Ņemot vērā visu iepriekš minēto, uz uzdoto jautājumu ir jāatbild, ka LESD 20. un 21. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka ar tiem netiek pieļauts tāds dalībvalsts tiesiskais regulējums kā pamatlietā minētais, kurā principā atbalsta izglītībai studijām citā dalībvalstī piešķiršana tiek pakārtota vienam vienīgam nosacījumam par pastāvīgo dzīvesvietu šī tiesiskā regulējuma izpratnē valsts teritorijā un, ja pieteicējs ir pilsonis, kura pastāvīgās dzīvesvietas nav šajā teritorijā, šāds atbalsts izglītībai ārvalstīs tiek piešķirts tikai studijām pieteicēja dzīvesvietas valstī vai tās kaimiņvalstī, turklāt tikai tad, ja to pamato īpaši apstākļi.

Par tiesāšanās izdevumiem

52 Attiecībā uz lietas dalībniekiem šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto lietas dalībnieku izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (trešā palāta) nospriež:

LESD 20. un 21. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka ar tiem netiek pieļauts tāds dalībvalsts tiesiskais regulējums kā pamatlietā minētais, kurā principā atbalsta izglītībai studijām citā dalībvalstī piešķiršana tiek pakārtota vienam vienīgam apstāklim par pastāvīgo dzīvesvietu šī tiesiskā regulējuma izpratnē valsts teritorijā un, ja pieteicējs ir pilsonis, kura pastāvīgās dzīvesvietas nav šajā teritorijā, šāds atbalsts izglītībai ārvalstīs tiek piešķirts tikai studijām pieteicēja dzīvesvietas valstī vai tās kaimiņvalstī, turklāt tikai tad, ja to pamato īpaši apstākļi.

[Paraksti]